

Rémai Dániel:

BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOK HÁLÓJÁBAN, AVAGY AZ IZRAELI VÉDELMI ERŐK ESETE AZ ASZIMMETRIKUS HADVISELÉSEL

DOI: [10.35926/HSZ.2020.6.2](https://doi.org/10.35926/HSZ.2020.6.2)

ÖSSZEFOGLALÓ: Az elmúlt évtizedekben az aszimmetrikus kihívások és fenyegetettségek feltérképezése, prognosztizálása és a lehetséges válaszok kialakítása határozta meg a hadtudományt. Bár az aszimmetrikus hadviselés nem új jelenség, a modern kor haderői számára mégis problémát okoz, hogy az ilyen jellegű kihívásokat megfelelő módon kezeljék. Ez egyrészt a kihívások sokféleségéből, másrészt dinamikus, gyors változásukból eredtethető. Az aszimmetrikus hadviselés által elveszik a rend, amely korábban formába öntötte a hadviselést. Az Izraeli Védelmi Erők (IDF¹) a világ egyik legjobban felszerelt és kiképzett hadereje, amely 2006-ban a második libanoni háborúban első kézből tapasztalta meg az aszimmetrikus hadviselés hatását egy olyan szervezetre, amely nem elég rugalmas vagy innovatív. A felismerés alapvetően rázta meg az izraeli védelmi politikát, hiszen a legyőzhetetlenség látszata mellett megingott az a tudat, hogy egy adaptív, mindenre felkészült, gyorsan akklimatizálódó haderő látja el az ország védelmét.

A szerző tanulmányában az elméleti keretek áttekintését követően felvázolja a 2006-os libanoni offenzíva tanulságait és az IDF-re gyakorolt hatásait, valamint az ezekből fakadó szemléletváltást. Az izraeli biztonsági helyzet jellemzői alapján a kérdés, amelyre választ keres, hogy „ma” vajon a hagyományos vagy az aszimmetrikus hadviselésre történő felkészülésnek kell prioritást élveznie annak érdekében, hogy az IDF megfelelően felkészüljön a „holnap” konfliktusaira.

KULCSSZAVAK: aszimmetrikus hadviselés, fenyegetettség alapú haderőszervezés, hibrid hadviselés, Izrael, Izraeli Védelmi Erők

BEVEZETÉS – AZ ASZIMMETRIA ELVONT FOGALMÁTÓL A HADVISELÉSIG

Leibniz az Istenről szóló filozófiai elmélkedéseiben úgy véli, hogy a rend, a szimmetria és a harmónia egymással szorosan összefüggő fogalmak, amelyek magukkal ragadják az emberi elmét.² Pascal azonban így fogalmaz: „A szimmetriaelképzelésünk az emberi arcból származik. Ezért vízszintesen és csak felületesen, nem függőlegesen vagy mélységben követeljük meg a szimmetriát.”³ A szimmetria és az iránta való „rajongás” egy konstrukció, amelyet a gondolkodó ember elméje hozott létre egy olyan állapot leírására, amely a stabilitást, a rend

¹ Israel Defense Forces.

² Gottfried Wilhelm Leibniz: Gottfried Wilhelm Leibniz válogatott filozófiai írásai. Európa Kiadó, Budapest, 1986.

³ H. W. Auden – Louis Kronenberger: The Viking Book of Aphorisms. Viking Press, New York, 1966.

illúzióját kelti. A szimmetria összekapcsolódik az egyensúly fogalmával, így az még akkor is biztonságérzetet kelt, ha alapvetően veszélyben vagyunk. A modern korban az aszimmetria, az egyensúlyi pontok eltolódása, az amorf jelenségek felbukkanása számos területen megfigyelhető, ami által kuszábbnak, zavarosabbnak érezzük világunkat, mint a megelőző történelmi korokat. De nem szabad elfelejtenünk, hogy az aszimmetria már a kezdetektől jelen van: régebbi, mint az emberi történelem. Éppen ezért együtt kell élnünk a jelenséggel, sőt bizonyos esetekben – az aszimmetriából eredeztethető veszélyeket a magunk javára fordítva – a fejlődés szolgálatába kell állítanunk az aszimmetria formáit.

Ez különösen igaz a haderőfejlesztés és a haderőszervezés területén, ahol napjainkban a megfelelő reakció megtalálása az aszimmetrikus kihívásokra létfontosságú kérdésként jelenik meg. Nem elég azonban csak felismernünk az aszimmetria jegyeit, ismernünk kell a szükséges válaszokat, hogy meg tudjunk birkózni a kihívással, sőt akár saját javunkra fordítsuk azt.

A hadtudományok területén belül az aszimmetrikus hadviselés kérdésköre talán az elmúlt évtizedek egyik legtöbbet kutatott témája. Tudjuk, hogy nem valami új témáról, új veszélyről van szó: „...ez a harctevékenységi mód állandó elemét képezi a harccal történő érdekérvényesítésnek, csak koronként változóan hol erősebb, hol gyengébb formában jelentkezik. De mindig felerősödik, ha a harcoló, szemben álló felek létszáma, felszereltsége, kiképzettsége között jelentős eltérés adódik.”⁴

Jelenleg egy olyan korban élünk, ahol a fenyegetettségek és a kihívások mátrixának komplexitása, valamint a szemben álló felek egyedi sajátosságai, jellemzői alapján az aszimmetrikus forma felerősödött. A kihívások megváltoztak, miközben a történelem folyamán a hadművészet és a hadtudomány folyamatos fejlődése által az élőerő, majd a tüzerő koncentrációján át a reguláris haderők eljutottak a mobil harcászatiig. Ezeket a jól szervezett, felkészült, létszám és felszereltség tekintetében fölényben lévő erőket a 20. században több alkalommal is meglepetésként érte az aszimmetrikus ellenfél jelentette kihívás. A történelmi példák közül elég csak az amerikai erőkre gondolnunk a vietnámi háborúban, vagy a Szovjetunió csapataira az Afganisztán elleni offenzíva vonatkozásában.⁵ Az aszimmetrikus hadviselésre – amelyet korábban gyakran neveztek gerillatípusú hadviselésnek is – számos példát találunk a 20. század történelmében. Ezzel párhuzamosan került sor a terroriszervezetek evolúciós fejlődésének egy új szakaszára, amelynek során – több lépésben – változások történtek a szervezetek felépítésében, a tervezésben, a célpontkiválasztásban és a végrehajtás módszereiben.⁶ „Ha az ellenségnek nincs reguláris hadserege, nincsenek egyszerűen beazonosítható vezetési pontjai, nincs egyértelmű katonai infrastruktúrája és egy ezt támogató állama, mégis gyakorlatilag tetszése szerint képes csapást mérni, akkor elmondhatjuk, hogy egy negyedik generációs ellenféllel állunk szemben.”⁷ Napjainkban a negyedik generációs hadviselés legláthatóbb formája a terrorizmus, amely tökéletes példa az aszimmetrikus erőviszonyokban rejlő kihívásokra is.

⁴ Háber Péter: Az aszimmetrikus hadviselés más szempontból. Hadtudomány, 2015/E-szám, 120. http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/12_HABER_PETER.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵ Somkuti Bálint: A 4. generációs hadviselés. Hadtudományi Szemle, 2009/2., 45. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00005/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2009_2_042-051.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁶ Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.

⁷ Somkuti: i. m. 45.

A hidegháború végét követő lelkes optimizmus – amelyet ma leginkább Fukuyama névével szoktunk leírni – hamar ellillant. Bár számszerűen igazolható, hogy a hagyományos értelemben vett háborúk kora lezárult, de az alacsonyabb intenzitású (fegyveres) konfliktusok száma nem csökken. Azar Gat izraeli történész történelmi példákon keresztül vizsgálja a háború és a civilizáció kapcsolatát: úgy véli, hogy az emberiség történetének utolsó 10 ezer évében csökkent az erőszak eszközeinek alkalmazása, az elmúlt kétszáz évben pedig radikálisan visszaesett. Gat műve monumentális jellege miatt komoly elismerést váltott ki szakmai körökben, és a történelemet beemelte azon kiemelt szerzők körébe – mint például Steven Pinker, Joshua Goldstein, Robert Muchembled –, akik a növekvő biztonsági kihívások és a növekvő bizonytalanság ellenére hasonlóan a háború hanyatlását, a modern kori háborúk számának tendenciózus csökkenését vizionálták.⁸

De ha egy pillanatra elgondolkodunk, ez a tendencia nem feltétlen ad okot az öröme a reguláris haderők kötelékében szolgálatot teljesítők számára. Lefordítva ez annyit jelent, hogy elavulnak azok a hagyományos hadviselési formák, amelyeket az elmúlt évszázadokban alkalmaztak, miközben az új kihívásokra adott válaszokkal még nem készültünk el. Emellett a hagyományos háborúk veszélye nem szűnik meg, csak csökken a valószínűségük. Vajon elegendő biztosíték lehet ez egy haderő számára ahhoz, hogy a hagyományos hadviselésre optimalizált képességeit csökkentse az aszimmetrikus hadviselésre történő felkészülés érdekében?

AZ ASZIMMETRIKUS HADVISELÉS DEFINÍCIÓS KERETEI

Az aszimmetrikus hadviselés definiálásának legnagyobb problémája a jelenség komplexitásában rejlik. *„Az aszimmetrikus hadviselés pontosan körvonalazott, politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó, közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együttes hatásával kényszeríthetjük akaratainkat az ellenségre.”*⁹ Láthatjuk, hogy az alapvető cél Clausewitz óta nem változott: *„az erőszak alkalmazása, aminek célja, hogy az ellenfelet saját akarataink teljesítésére kényszerítsük”*.¹⁰ A rendelkezésre álló, szinte végtelen számú definíció közül többek között azért az idézett fogalm meghatározást emelném ki, mert rávilágít három kiemelt szempontra. E hadviselési forma esetében (1) a *közvetett és közvetlen hatások* egymást erősítve érnek el eredményt, (2) amelyek érintik a biztonság különböző dimenziót és (3) főleg harcászati szinten jelentenek kihívásokat. Ez utóbbi ismét dilemma elé állíthatja a reguláris haderőket: a hadászati vagy a harcászati szintű fejlesztéseket, innovációkat és gondolkodásmódot részesítsék-e előnyben?

Az aszimmetriára hajlamosak vagyunk úgy tekinteni, mint az egyes aktorok közötti látványos, jelentős eltérésre, azonban számos különböző szintje és formája létezik. Krajnc az aszimmetria négy formáját különbözteti meg: eltérést a (1) módszerekben és eljárásokban, (2) a technológiai aszimmetriát, (3) aszimmetriát az „akaratban”, a hadviselés erkölcsi oldalában és a (4) szervezeti aszimmetriát.¹¹

⁸ Paul Joseph: Reviewed Work: War in Human Civilization by Azar Gat. Social Forces, 06. 2008., 1861–1863.

⁹ Resperger–Kiss–Somkuti: i. m. 23.

¹⁰ Carl von Clausewitz: A háborúról. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013, 39.

¹¹ Krajnc Zoltán: Az aszimmetrikus hadviselés, fenyegetés alapkérdései. Repüléstudományi Közlemények, 2008. 04. (különszám), 4. http://www.repulestudomany.hu/kulonszamok/2008_cikkek/Krajnc_Zoltan_poszter.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 07. 25.)

Még a legjobb definíciót is érdemes megtámogatni egy-egy esettanulmánnyal a gyakorlati megvalósulás illusztrálása érdekében. Az Ószövetségben találunk egy részt, amely az aszimmetrikus hadviselés egyik iskolapéldája lehetne. Ez Dávid és Góliát története – Efrájim Kishon sajátos interpretálásában. *„A tények ismertek: a filiszteus és az izraeli haderők felvonultak egymással szemben a határ mentén, s háborús feszültség jött létre. Ezekben a kritikus órákban alászállt a két tábor között elterülő völgykatlanba Góliát őrmester, és felszólította a harcoló feleket a felesleges vérontás elkerülésére. Ekkor megjelent a helyszínen egy Dávid nevezetű zsidó oroszánvadász, aki alattomos támadást intézett a filiszteus őrmester ellen, és nagy kegyetlenséggel lemészárolta. [...] Nem állítjuk azt, hogy valamely hadipárbajban részt vevő harcosok között teljes egyenrangúságra volna szükség a képességek és a felszerelés terén. Ám úgy tűnik, hogy mégis elvárhatunk bizonyos minimális azonosságot a színvonal terén: sajnálattal kell megállapítanunk, hogy Góliát és Dávid rövid összecsapásában az izraeli harcos minden tekintetben előnyt élvezett.”*¹² Efrájim Kishon *Szegény kis Góliát* című szatírájában Dávid és Góliát történetét gondolja újra, humorral megtöltve. Kishon idézete rávilágít arra, hogy az aszimmetria fogalma több oldalról is megragadható. Az egyenlőtlen erőviszonyok nem feltétlen az „erősebbnek” kedveznek. Emellett megjelenik az interpretáció kérdése is, amely az általam vizsgálni kívánt konfliktusban, a második libanoni háborúban is kiemelt jelentőséggel bír.

Az egyenlőtlen erőviszonyok, az eltérő szervezeti formák, taktikai elemek és különböző eszközök mellett megjelennek olyan dimenziók is az aszimmetrikus hadviselés vizsgálata során, amelyek el fognak minket vezetni a hibrid hadviselés kérdéséhez.

A 2006-os libanoni háború számos olyan jelenséget és eseményt foglalt magában, amely az aszimmetrikus hadviselés iskolapéldájává emelte,¹³ miközben az Izraeli Védelmi Erők (IDF) számára elveszett a szimmetria, a rend a harctéri konfliktusban. Ez önmagában is egy furcsa paradoxon, hiszen az IDF történetén végigtekintve viszonylag ritkán találunk szimmetrikus erőviszonyokkal leírható konfliktust. Ennek ellenére a libanoni offenzíva törést jelentett, amelyre a szervezetnek válaszokat kellett találnia. Ahhoz, hogy az eseményeket, a kiemelt pontokat és a válaszreakciókat felfejtsük, át kell tekintenünk az izraeli biztonsági környezetet, valamint azoknak a kihívásoknak és fenyegetettségeknek a mátrixát, amelyben az IDF működött és működik napjainkban.

AZ IZRAELI BIZTONSÁGI KÖRNYEZET VÁLTOZÁSA

Izrael Államot alapvető társadalmi, gazdasági, vallási, etnikai, világnézeti és gondolkodásmódbeli különbségek választják el a régió többi államától. *„A kép valóban összetett. Vannak vallási különbségek, sőt ütközések, az egyes hiteken belül pedig irányzatok és szekták sokasága csatázik egymással, nemegyszer fegyverek igénybevételével. Adódnak elmérgesedett nemzeti ellentétek Izrael és az arab országok között, de gyakoriak a törésvonalak az arab államok táborán belül is. Elválasztja a Közel-Kelet országait a társadalmi fejlődés választott útja – ebben a vonatkozásban nemcsak a »tiszta« képletek jelentkeznek, hanem sok-sok átmeneti formáció, árnyalat létezik.”*¹⁴

¹² Efrájim Kishon (Kishont Ferenc): *Szegény kis Góliát*. In: Efrájim Kishon: *A zanyja Krausz*. Európa Kiadó, Budapest, 1988, 312–316.

¹³ Somkuti: i. m. 45.

¹⁴ Oszetzky Tamás: *Arab–izraeli háborúk 1948–1982*. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984, 5.

Amikor Izrael Államról beszélünk, akkor egy körülbelül 200 km szélességben és 500 km hosszan kiterjedő területről van szó, amelynek földrajzi adottságai nagyon változékonyak. Hadászati szempontból kiemelt jelentősége van a stratégiai mélység hiányának, amely 1948 óta alapvetően határozta meg az izraeli védelmi tervezést. Az egységes nemzeteti formálódásnak, a gazdaság folyamatos növekedésének, a nemzetközi kapcsolatok fejlődésének, a hivatalosan meg nem erősített nukleáris képességnek¹⁵ és a 20. század végére kiépülő *high-tech iparnak kiemelt szerepe volt abban*, hogy Izrael Állam biztosította fennmaradását és helyét a régióban. Mivel az ország híján van a természeti kincseknek, ezért a kutatás-fejlesztés (K+F) és annak támogatása Izraelben állandóan magas szintű volt és napjainkban is kiemelt nemzeti érdek.¹⁶

Az IDF elődszervezetei és az aszimmetrikus hadviselés

Az 1880-as évektől végigvezethető az okok és a reakciók egymásba kapcsolódó és egymással összefüggő hálózata, az öngerjesztő folyamat, amely meghatározza a terület biztonsági környezetét. A 19. század végén elinduló alija¹⁷ mozgalom hatására a térségben megváltoznak a demográfiai viszonyok, amely konfliktust generált az itt élő arab népcsoportok és a visszatelepülő zsidóság között. A konfliktus végigkíséri a 20. század történelmét, ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy az ellentét nem egyszerűsíthető le tisztán etnikai szembenállásra.

A kezdeti fenyegetettségre adott reakciók fokozatosan vezettek el az Izraeli Védelmi Erők elődszervezeteinek nevezett félkatonai szervezetek megalakulásához és fejlődéséhez. Ezek az elődszervezetek, mint például a Hasomer, a Hagana, a Palmah, az Irgun vagy a Lehi eltérő szinten, de alapvetően a gerilla-hadviselés módszereivel vették fel a harcot annak érdekében, hogy a szervezet céljait megvalósítsák.¹⁸ Az 1900-as évek elejétől az IDF elődszervezeteinek számító irreguláris alakulatok tevékenységükkel erősítették a zsidó közösség védelmi mechanizmusait, mindeközben azonban növelték az ellenségeskedés mértékét a térségben. Az 1920–1945 közötti időszakban végrehajtott szervezeti reformok, kiképzési és stratégiai újítások által a szervezetek bebizonyították, hogy magas fokú adaptációs képességgel rendelkeznek. A kiképzési rendszer fejlődése által egy széles társadalmi szegmensek érintő, alapvető védelmi képzettséggel rendelkező közösség jött létre a Palesztin Mandátum területén élő zsidó népesség körében. Ekkor erősödtek meg azok a társadalmi mechanizmusok, amelyek hosszú ideig meghatározták az izraeli társadalom biztonsági percepcióit. A fegyveres szervezetek – különösen a Hagana és az Irgun – kiterjesztették működésüket a gazdaság bizonyos szegmenseire is.¹⁹ Az elődszervezetek fejlődése és működése biztosította az alapot a Zsidó Ellenállási Mozgalom 1945-ös létrehozásához, ami elvezetett az Izraeli Védelmi Erők 1948-as megalapításához.²⁰

¹⁵ Mivel az izraeli atomfegyver létét Izrael Állam a mai napig nem erősítette meg, így csak találgatások vannak a robbanófejek száma és az izraeli atomfegyver alkalmazási stratégiája kapcsán. Az elemzők a közvetett adatok alapján 80–400 robbanófej közötti számot becsülnék. Lásd Avner Cohen: *Israel and the Bomb*. Columbia University Press, 1998.

¹⁶ Robert Ullian: *Frommer's Easyguide to Israel [With Map]*. Frommermedia, 2014.

¹⁷ A zsidó bevándorlás a jisuv (a palesztinai zsidó közösség), majd később Izrael területére.

¹⁸ Vö. Kaiser Ferenc – Tólas Péter: *Politikai erőszakformák. Nemzet és Biztonság*, 2012/5–6., 133–156. <http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letolt=638> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

¹⁹ A fegyverbeszerzési és fegyvergyártási tevékenység beindulása ebben az időszakban történt.

²⁰ Rémai Dániel: *Izraeli biztonság- és védelempolitika és az izraeli hadsereg 1948 és 1956 között. A térség geopolitikai tényezőinek hatása a modern izraeli hadsereg kialakulására és jellemzőire*. Diplomamunka, NKE, 2014.

Jelen tanulmány szempontjából az irreguláris ellenálló szervezetek azért is kiemelten fontosak, mert mind szervezeti felépítésükben, mind működésükben tökéletesen megfelelnek az aszimmetrikus hadviselés definíciójában leírtaknak. Számos példát ragadhatnánk ki a szervezetek által végrehajtott támadásokból, amelyek célja az önálló zsidó állam megalapítása volt. Míg kezdetben a Hasomer, majd később a Hagana inkább az újonnan létesült zsidó telepek védelmére koncentrált, addig a Palmah – a Hagana elit egységeként – számos olyan támadást hajtott végre, amely arab vagy brit érdekeltségeket, gazdasági célpontokat – vagy ahogy ma neveznénk –, kritikus infrastruktúrákat támadott. Az Irgun és a Lehi szervezetek esetében számos merényletet, robbantást, emberrablást találunk az elkövetett akciók között.²¹ Éppen ezért az 1945 utáni időszakban a Zsidó Ellenállási Mozgalom egyik célja az volt, hogy visszaszorítsa a „fiókszervezetek” olyan akcióit, amelyek a civilek ellen irányulnak és a közvélemény szemében negatív képet alakítanak ki az ellenállási szervezetekről.

1948-tól e szervezetek és tagjaik alkotják majd a létrejövő Izraeli Védelmi Erők gerincét, valamint a korábban alkalmazott eszközök, módszerek, eljárások lesznek mérvadóak az Izraeli Védelmi Erők első évtizedeiben is. Összességében az 1948 előtti időkben elsajátított aszimmetrikus hadviselési formák tovább élnek az Izraeli Védelmi Erőkben, és több évtizednek kell eltelnie, hogy az IDF egy minden tekintetben hagyományos reguláris haderő képét mutassa majd.

A biztonsági helyzet és a biztonsági környezet változásának dinamikája

Az államalapítás korához képest napjainkra alapvetően változott meg Izrael Állam biztonsági környezete. Ugyan a térségben továbbra is fennáll az államok közötti konfliktusok ki-robbanásának a lehetősége, de kisebb eséllyel, mint korábban. Izrael az ezredfordulóra már sokkal inkább az állami szint alatti terrorista szervezetek támadásainak volt kitéve, semmint államok általi fenyegetettségnek. Ez a tendencia némileg megváltozott az iráni politika radikalizálódásával és az iráni atomprogram fejlődésével, valamint az iszlám világban végigsöprő arab tavasz és annak következményei szintén új kihívások elé állították az izraeli védelmi tervezést. Összességében Izrael biztonsági környezete nem lett kevésbé komplex, csak átférfordult, ezért a haderőnek, a rendvédelmi és biztonsági szolgálatoknak már erre a megváltozott biztonsági helyzetre kell válaszokat adniuk.

Összességében (1) ellenséges biztonsági környezet jellemzi a vizsgált országot, amelynek (2) társadalmát erős fenyegetettségérzet hatja át. Továbbra is (3) jelentős mértékű a vallási és az etnikai megosztottság. (4) Izrael lakossága erős nemzettudattal rendelkezik, amelyet erősít, hogy a régió (5) gazdaságilag és infrastrukturálisan legfejlettebb állama. (6) A gazdasági szektorban a K+F-iparágak jelenléte nagyon erős. (7) Szoros az összefonódás a katonai és a rendvédelmi biztonsági szolgálatok, valamint a civil, piaci szereplők között. (8) A világon egyedülállóan magas az állami és a piaci szektor összefonódásának mértéke. (9) A régió biztonsági szempontból halmozottan terhelt és (11) meghatározó nagyhatalmi érdekellentétek tarkítják. (12) Permanens külső és belső konfliktus jellemzi magát az államot, de biztonsági kérdésekben nincs frakciózás. (13) A megszilárdult államszerkezetből és a fenyegetettség formájának változásából eredeztethetően kialakult egy (14) gene-

²¹ Például a Dávid Király Hotelben található brit főparancsnokság elleni bombamerénylet vagy az „Agatha” művelet, amelyben jelentős számú civil veszítette életét.

rációs identitásválság, amely jelentős hatással van a hírszerző és belbiztonsági szervezetek mindennapi működésére és toborzási lehetőségeire.²²

A kihívások és a fenyegetettségek komplex rendszerében történő megfelelés érdekében az elmúlt évtizedek fejlesztései és a nemzetközi együttműködések által az IDF a világ egyik legerősebb haderejévé nőtte ki magát. A folyamatos éles harctéri cselekmények által az egyik leggyakorlottabb haderőről beszélhetünk nemcsak a harctéri tapasztalatok, hanem a hadvezetés, a szervezés és az irányítás területén is. Ahogy Móse Daján írta: „Az amerikai barátaink pénzt, fegyvert és tanácsokat ajánlottak. Elfogadtuk a pénzt, elfogadtuk a fegyvereket és visszautasítottuk a tanácsokat.”²³ Az első kézből szerzett tapasztalatoknak rendkívüli jelentősége van, amikor haderőszerzési reformok végrehajtásáról vagy szemléletváltásról van szó.

Az 1990-es években elindult közel-keleti rendezési és békefolyamatok bizonyos mértékben előrevetítették a hagyományos háborúk esélyének csökkenését a térségben, azonban a Hezbollah és a Hamász megerősödése, valamint már az első (1987–1993), de leginkább a második intifáda (2000–2005) eseményei rávilágítottak arra, hogy „ami nem béke az háború. [de] Ami a békétől eltér az még nem háború”.²⁴ Azaz összességében látható volt, hogy az IDF-nek a háború hagyományos formája helyett más típusú kihívásokra kell felkészülnie, amelyekben nem állami szereplőkkel, nem a hagyományos értelemben vett harctéri érintkezés során kell felvennie a harcot. Bár a Hezbollah és a Hamász jelentette kihívásokat ebben az időben sikerült elfogadható mértékben kezelni, de nem látszott, hogy kialakulna egy olyan átfogó stratégia, amely megoldást tudott volna nyújtani ezekre a fenyegetésekre.

A második libanoni háború és hatásai

A felvázolt előzmények után, 2006-ban jutunk el a második libanoni háború eseményeihez, amelyekről az elmúlt években számos elemzés, könyv és cikk született.

A Global Firepower²⁵ (GFP) 2006-ban az Izraeli Védelmi Erőket a világ 10. legerősebb haderejeként sorolta be,²⁶ de nem tudott stratégiai győzelmet aratni a 2006. július 12. és augusztus 14. között zajló háborúban. „Annak ellenére, hogy az izraeli haderőt érték meglepetések, a harcok befejezésekor katonailag az Izraeli Védelmi Erők győztek. Győztek harcászati és hadműveleti szinten, de nem arattak stratégiai győzelmet. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy nem értek el minden kitűzött célt, és az eredmények is a vártnál sokkal nehezebben születtek meg. Izrael tőle szokatlan módon nem ütötte ki az ellenfelét rövid idő alatt, »csupán« pontozásos győzelmet aratott.”²⁷

Az események lezárulását követően egyre inkább világossá vált, hogy a háborúnak komoly hatása volt mind Izrael nemzetközi, mind az Izraeli Védelmi Erők nemzeti megítélésére. A 2006-os libanoni háború volt az első olyan összecsapás, amely a technológiai és info-

²² Rémai Dániel: Kihívások, fenyegetettségek a 21. században az Izraeli Védelmi Erők vonatkozásában. 2020. (kézirat, megjelenés alatt)

²³ Moshe Dayan: Story of My Life. Da Capo Press, New York, 1976.

²⁴ Resperger–Kiss–Somkuti: i. m. 13.

²⁵ A Global FirePower a világ több mint száz országának haderejét elemzi és rangsorolja több mint ötven jól mérhető változó alapján.

²⁶ GFP Ranks (2005 to Present). <https://www.globalfirepower.com/global-ranks-previous.asp> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

²⁷ Tomolya János mk. alezredes: A „34 napos” izraeli–libanoni háború. Hadtudomány, 2007/1., 21. http://mhht.eu/hadtudomany/2007/1/2007_1_8.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

kommunikációs fejlődésnek köszönhetően a nagy nyilvánosság előtt zajlott. A világ vezető hírügynökségei és televíziós csatornái élőben közvetítettek a harcterről, az éppen szárnyait bontogató blogoszféra pedig korábban nem látott mértékben és kontrollálhatatlan formában ontotta a híreket. Az IDF nem volt képes uralni a közösségi tájékoztatást, elvesztette a lehetőséget, hogy saját narratíváját közvetítse a világ felé.²⁸

Az Izraeli Védelmi Erők elvesztette a sebezhetetlenség látszatát:²⁹ a 34 napos háború egyértelműen bebizonyította, hogy a modern média és tájékoztatási formák fegyverként funkcionáltak egy aszimmetrikus konfliktusban,³⁰ és azok használatában a Hezbollah hatékonyabbnak bizonyult.³¹

A háborút követő izraeli vizsgálat 2008-ban zárult le a Vinograd-jelentés nyilvánosságra hozásával. A jelentés megállapította, hogy bár a háború „*csaknem nélkülözhetetlen volt, megindítása nem volt hiba*”, de „*súlyos hiba volt távozási stratégia nélkül háborúba lépni*”.³²

Új idők, új kihívások, új válaszok

A 2006-os, második libanoni háború eseményei komoly önvizsgálatra készítették mind az IDF vezetését, mind az izraeli védelmi politikát, aminek hatására elkezdődött a védelmi tervezés megújítása. Ez kezdetben főleg harcászati kérdések tekintetében manifesztálódott. A 2008 decembere és 2009 januárja között tartó gázai háború, valamint a Pillar of Defense (2012) és a Protective Edge (2014) műveletek a Gázai övezetben alapvetően a Hamász jelentette fenyegetések felszámolására irányultak, és fő céljuk a Hamász erőinek felőrlése volt. Ehhez az IDF felhasználta a rendelkezésére álló haderőnemek szinte mindegyikét: a főerőket a szárazföldi alakulatok jelentették, amelyek képzésében a városi harcászat elemei nagyobb hangsúlyt kaptak a libanoni eseményeket követően. A szárazföldi erőket légitámaszokkal támogatták, míg az ellenség utánpótlásának elzárását részben a haditengerészet által a Gázai övezet tengerparti része elé vont blokádot hívatott biztosítani.

A Gázai övezetben végrehajtott akciók nemzetközi megítélése erősen negatív volt. A kritikusok kiemelték az aszimmetrikus erőviszonyokat, az arab–izraeli konfliktus átdimenzionálódásában sokan a több évtizede tartó ellenségeskedés megújulását és további elhúzódását látták.³³ Még az izraeli biztonsági elemzők körében is felmerült az a kérdés, hogy a látható sikerek, a Libanonból és a Gázai övezetből érkező rakétatámadások csökkenésének

²⁸ Rémai Dániel: #Hadsereg – Haderőszerzés a közösségi média segítségével. 2020. (megjelenés alatt)

²⁹ Nik Gowing: Traditional News Media: Optimism, Pessimism and Realism. Panel Discussion, Harvard University, Cambridge, 14. 10. 2006.

³⁰ Marvin Kalb – Carol Saivetz: The Israeli–Hezbollah war of 2006: The Media as a Weapon in Asymmetrical Conflict. 18. 02. 2007. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2012/04/2007islamforum_israel-hezb-war.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

³¹ William D. Sullivan et al.: Lessons of the 2006 Israeli–Hezbollah War. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C., 2007.

³² Nagy és súlyos kudarc volt Izrael libanoni háborúja. Index, 2008. 01. 30. <http://index.hu/kulfold/lib080130/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

³³ Paul R. Pillar: Asymmetric Warfare in Gaza. The National Interest, 12. 07. 2014. <https://nationalinterest.org/blog/paul-pillar/asymmetric-warfare-gaza-10869/>; John B. Judis: John Kerry’s First Peace Effort in Israel and Palestine Failed, But Now He Needs to Try Again. The New Republic, 10. 07. 2014. <https://newrepublic.com/article/118630/israel-palestine-murders-cause-criss-will-john-kerry-step> (Letöltések időpontja: 2020. 04. 02.)

ellenére „Képes lesz-e Izrael felkészülni arra, hogy nemzeti támogatást szerezzen az ilyen jellegű jövőbeni műveletekhez?”³⁴

A modern kor kihívásai azonban nem korlátozódnak szigorúan a katonai perspektívára. Számolni kell a politikai, gazdasági és társadalmi tényezőkkel, sok esetben az egyes elemek nem választhatóak el egymástól olyan élesen, mint azt a Buzan-féle biztonsági szektorok elméletében látjuk.³⁵ A kritikák miatt a 2010-es évek elején számos kezdeményezés indult azzal a céllal, hogy reformok sorozatán keresztül az IDF visszaszerezze a 2006 előtti presztízsét, valamint növelje védelmi képességeit a tényleges fenyegetésekkel szemben. Ez a szemléletváltás alapjaiban érintette a szervezet több területét. Ezt a következő néhány példa szemlélteti, a teljesség igénye nélkül bemutatva a változások dimenzióinak sokrétűségét.

Az IDF és az izraeli társadalom közötti szoros kapcsolat még az állam megalapítása előtti időkre nyúlik vissza. A 20. század utolsó évtizedében viszont már egy olyan generáció nőtt fel Izraelben, amelynek nem kellett megtapasztalnia a mindennapi fenyegetettség érzését, így egyre inkább eltávolodott a militáns életformától. Az IDF e fiatalok számára már nem azt a szervezetet jelentette, amely ellátja a nemzet védelmét, és amelynek ők is részei akarnak lenni. Jelentős mértékben megnőtt a kötelező sorozást ellenzők tábora, így az IDF számos olyan újítást vezetett be, amelyek által nyitott a fiatalabb generációk irányában – például a közösségi média használatával – és növelni tudta a motivációt.³⁶

Az IDF az izraeli gazdaságba is mélyen beágyazott szervezet: fennállása óta támogatta a védelmi ipar fejlesztését és nyitott a piaci szektor felé is. 2010 után ez újabb lendületet kapott; megfigyelhető, hogy számos izraeli start-up és technológiai cég vezetésében helyet kapnak volt katonatisztek, a cégek igyekeznek a valós védelmi igényeket kiszolgálni, és az IDF is szorgalmazza az együttműködést a piaci szektor szereplőivel. Ennek egyik legekleltásabb példája az állami-piaci kooperációban készült Vaskupola elnevezésű rendszer, amely egy többlépcsős, háromszintű légvédelmi rendszer. A konstrukció első elemei 2011-ben kezdtek el működni azzal a céllal, hogy az Izrael ellen irányuló rakétatámadásokat észleljék és az érkező objektumokat semlegesítsék. A rendszer az izraeli védelmi struktúra egyik alapköve lett a 2010-es évek végére. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető a külkereskedelmi nyitás: Izrael egyre több országgal alakít ki vagy szélesíti ki már meglévő kereskedelmi kapcsolatait (például India, Brazília, Németország), és ebben jelentős szerepe van a hadiipari termékek exportjának. Az IDF fokozta tevékenységét a humanitárius missziókban, és ennek keretében az IDF Home Front alakulatai – vagyis a katasztrófaelhárításért felelős egységek – részt vesznek nemzetközi kutató-mentő műveletekben.³⁷

A fentiekkel párhuzamosan zajlott az IDF szervezetének átalakítása, a felkészülés az aszimmetrikus kihívások kezelésére. Ebben nagy szerepe volt Gadi Eisenkot tábornoknak, aki 2015–2019 között volt az IDF vezérkari főnöke. Eisenkot nevéhez kötődött a Dahija³⁸ doktrína kidolgozása a második libanoni háborút követően, amely alapvetően az aszimmetrikus hadviselés katonai stratégiája. Lényege, hogy a háborús siker mielőbbi elérése érdek-

³⁴ Shaul Shay: Lessons from Israel on Asymmetric Warfare. Jewish Policy Center, Summer 2010. <https://www.jewishpolicycenter.org/2010/05/31/israel-asymmetric-warfare/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

³⁵ Gazdag Ferenc – Remek Éva: A biztonsági tanulmányok alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 282.

³⁶ Rémai: #Hadsereg ...

³⁷ The IDF's Humanitarian Aid Through the Years. IDF, 19. 08. 2017. <https://www.idf.il/en/minisites/humanitarian-aid-through-the-years/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

³⁸ Angol átírásban Dahiya/Dahya, jelentése: elutasítás.

ben – akár „aránytalan erő” alkalmazása által is – meg kell semmisíteni azokat a polgári infrastruktúrális rendszerelmeket, amelyeket az ellenség fel tud használni.³⁹ A doktrína számos vitát kiváltott, amelyek alapvetően morális szempontokat vetettek fel, ugyanakkor katonai alkalmazásának előnyeit nem vonták kétségbe.⁴⁰

2015 augusztusában hozták nyilvánosságra a *Detering Terror – How Israel Confronts the Next Generation of Threats*⁴¹ című dokumentumot, amely katonai szempontból elemzi és ismerteti a stratégiai szintű fenyegetéseket, valamint az IDF által felvázolt válaszokat. Az Eisenkot nevével fémjelzett koncepció egy összetett dokumentum, amely felhívja a figyelmet a hagyományos fenyegetések mellett megjelenő, állami szint alatti fenyegetésekre, és emiatt felszólít az IDF működési alapelveinek és mechanizmusainak felülvizsgálatára, aktualizálására. A dokumentum a felkészülés fő sarokpontjaiként határozza meg a szcenárióalapú harctéri tervezést, a technológiai fejlesztéseket és a harci morál növelését.

2015 nyarán az IDF közzétette a legrelevánsabbnak vélt fenyegetések listáját is, amelyek nagyrészt földrajzi irányokhoz, területekhez kötődtek, úgymint:

- az Iszlám Államhoz köthető ellenséges tevékenység a Sínai-félsziget irányából;
- a terrorizmus ismételt megerősödése Gázában;
- a palesztin erőszak kiújulása Ciszjordániában;
- a szíriai polgárháború;
- a Hezbollah jelentette fenyegetés a libanoni határnál.⁴²

A nem állami szereplők – különösen az Iszlám Állam – térnyerése jelentős nyomást helyezett a közel-keleti államokra, és számos elemző egy izraeli–arab együttműködésben látta a helyzet megoldását.⁴³ Ez az elképzelés végül nem valósult meg, de érezhető, hogy a régióban az állami szintű együttműködés számos területen megerősödött, ami jelentős mértékben csökkentette egy hagyományos konfliktus kitörésének esélyét. A biztató tendenciák ellenére Aviv Kohavi – aki 2019 januárja óta az IDF vezérkari főnöke – 2019 novemberében a nyilvánosság előtt úgy fogalmazott, hogy a biztonsági helyzet „*törékeny és romolhat*”.⁴⁴

³⁹ Yaron London: The Dahya Strategy – Israel finally realizes that Arabs should be accountable for their leaders’ acts. 10. 06. 2008. <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3605863,00.html> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴⁰ Richard Falk: Israel’s Violence Against Separation Wall Protests: Along the Road of State Terrorism. Citizen Pilgrimage blog, 07. 01. 2011. <https://richardfalk.wordpress.com/2011/01/07/israel%E2%80%99s-israeli-violence-against-separation-wall-protests-along-the-road-of-state-terrorism/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴¹ Detering Terror – English Translation of the Official Strategy of the Israel Defense Forces. Harvard Kennedy School, Belfer Center, Special Report, 08. 2016. <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IDF%20doctrine%20translation%20-%20web%20final2.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴² The 5 Major Threats Facing Israel. IDF, 06. 04. 2015. <https://www.idf.il/en/articles/terror-and-threats/the-5-major-threats-facing-israel/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴³ Anthony H. Cordesman: The Influence of Regional Military Threats on Israeli Security – Playing Three Dimensional Chess Without Rules. CSIS, 30. 08. 2010. <https://www.csis.org/analysis/influence-regional-military-threats-israeli-security> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴⁴ Yaakov Katz: It’s time Kochavi speaks up, tell truth about threats to Israel – analysis. The Jerusalem Post, 06. 11. 2019. <https://www.jpost.com/Israel-News/Its-time-Kochavi-speaks-up-tell-truth-about-threats-to-Israel-analysis-607040> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

Az IDF a 2020-as évek elején

A Kohavi által vizionált változó biztonsági helyzetben az IDF négy állami, illetve állam alatti szintű szereplőkhöz köti a kihívások és a fenyegetettségek mátrixának alakulását:

- a Hamász;
- a Hezbollah;
- a palesztin terrorizmus;
- és Irán.⁴⁵

Irán megjelenése a kihívások között alapvető változást jelent, hiszen a 2015-ös lista esetében még olyan szereplők és kihívások jelentek meg, amelyek az aszimmetrikus hadviselés formáira építettek. Ezzel szemben Irán felkerülésével a listára a korábban háttérbe szorult hagyományos háború képe került ismét előtérbe.

A Global Firepower 2020-as listája alapján Irán a tizennegyedik, míg Izrael a tizenharmadik legerősebb haderővel rendelkezik a vizsgált 138 ország közül.⁴⁶ A számok mögött jelentős eltérések fedezhetőek fel több dimenzió tekintetében is – például népesség, gazdasági eredmények stb. –, de egy potenciális konfliktusban jelentős szerepe lenne a nemzetközi szövetségeknek, amelyeket alapvetően meghatároz az Amerikai Egyesült Államok és Irán szembenállása, valamint a siíta–szunnita ellentét a közel-keleti befolyásért. Ugyanakkor az Irán által folytatott politika a Közel-Keleten – mint például a Hezbollah támogatása – számos esetben a hibrid hadviselés nyomait viseli magán. Nehéz pontosan megállapítani az Izrael és Irán közötti ellentét pontos „hőfokát”, de az elmúlt években érezhetően folyamatosan növekszik a feszültség a két nemzet között.

Az Izraeli Védelmi Erők azonban nem a „holnap”, hanem a „holnapután” kihívásaira próbál felkészülni. Ennek az alapja a Benjamin Netanjahu miniszterelnök kezdeményezésére 2017-ben készített új izraeli nemzeti biztonsági stratégia. Az új stratégiai dokumentum határozza meg az izraeli védelmi tervezést. Fő irányvonala, hogy Izraelnek meg kell őriznie relatív előnyét az ellenségeivel szemben, és fejlesztenie kell a nemzetközi kapcsolatokat. Netanjahu felfogásában az izraeli biztonság négy fő pilléren nyugszik: (1) katonai, (2) gazdasági, (3) politikai és (4) társadalmi alapokon. A katonai pillér további tagolásában megmaradt a Ben-Gurion-féle hármas felosztás – (1) elrettentés, (2) korai figyelmeztetés és (3) támadó-védekező erő –, de bekerült a védekező erő fogalma.⁴⁷

Az Izraeli Védelmi Erők esetében haderőszerzési, logisztikai és stratégiai szempontból kiemelt jelentősége van annak, hogy a Netanjahu-féle nemzeti biztonsági stratégia szerint erősíteni kell a szárazföldi képességeket, ugyanakkor fenn kell tartani a légiertő és a hírszerzés fejlesztését is. A szárazföldi képességek erősítésének kiemelt pontjai a modern technológiák fejlesztése, beszerzése és integrálása az IDF arzenáljába.⁴⁸ Ennek sorvezetője az IDF-ben a Kohavi által 2019 áprilisában meghirdetett Tenufa (lendület) elnevezésű terv, amely egy öt évre szóló fejlesztési koncepció annak érdekében, hogy az IDF „halálósabbá,

⁴⁵ Terror and threats. IDF. <https://www.idf.il/en/minisites/terror-and-threats/> (Letöltés időpontja: 2020. 02. 07.)

⁴⁶ 2020 Military Strength Ranking. GFP. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁴⁷ David Ben-Gurion: Memoirs. The World Publishing Company, New York, 1970.

⁴⁸ Jacob Nagel – Jonathan Schanzer: From Ben-Gurion to Netanyahu: The Evolution of Israel's National Security Strategy. 13. 05. 2019. <https://www.fdd.org/wp-content/uploads/2019/05/fdd-memo-ben-gurion-to-netanyahu-evolution-of-Israel%E2%80%99s-national-security-strategy.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 07. 25.)

hatékonyabbá és felkészültebbé váljon a felmerülő fenyegetésekre”.⁴⁹ A Tenufa célja, hogy az IDF-et felkészítse egy fegyveres konfliktus lehető leggyorsabb megvívására, amelynek fő elemei: az előzetes scenáriók elkészítése, a célpontok listájának felvázolása és folyamatos aktualizálása, a fegyveres arzenál növelése és modernizálása, valamint a városi harcászatra irányuló képzések, gyakorlatok számának növelése. Az Irán jelentette fenyegetés kiemelt jelentőségét mutatja, hogy Kohavi egy önálló részleget állított fel, amely elemzi és értékeli a Teherán által jelentett fenyegetéseket, valamint végzi egy esetleges hadjárat tervezését.⁵⁰ Ahogy az a Benjamin Netanjahu által hirdetett nemzeti biztonsági stratégiában is szerepel, Kohavi terve is jelentős hangsúlyt fektet a légierő és a hírszerzés fejlesztésére – a szárazföldi erők és az informatikai rendszerek modernizálása és fejlesztése mellett.⁵¹

Összességében láthatjuk, hogy 2006 óta az IDF folyamatos változásokon megy keresztül, amelyek során mindig megpróbál igazodni az aktuális fenyegetettséghez és kihívásokhoz.

AZ IRÁN JELENTETTE FENYEGETÉS ÉS HIBRID HADVISELÉS

2019. szeptember 4-én dróntámadás érte a Saudi Aramco olajvállalat Szaúd-Arábia déli részén, Abkaikban és Huraiszban található két létesítményét. A támadást a jemeni Ansar Allah szervezet vállalta magára, szaúdi és amerikai hírszerzési források azonban úgy vélték, hogy Irán áll a támadások háttérében.⁵² Omar Ahmed cikkében az Aramco olajvállalat ellen intézett dróntámadást elemezve, Clausewitzet idézve a „háború kódéhez” hasonlította a támadást és az azt körülölgő bizonytalanságot. Ahmed nemcsak a drónok szerepének erősödését vetítette előre elemzésében, hanem az ilyen jellegű, bizonytalan eredetű támadások számának növekedését a Közel-Keleten, ami jelentős mértékben növeli a bizonytalanságot.⁵³

Irán szerepvállalása a Közel-Keleten folyamatosan növekedett az elmúlt években. Ebben többek szerint jelentős szerepe volt a 2020 januárjában amerikai dróntámadás által likvidált Kászem Szolejmáni tábornoknak, aki az Iszlám Forradalmi Gárda vezetőjeként próbálta különböző együttműködésekkel, szélsőséges szervezetek támogatásával erősíteni Irán pozícióját a térségben.⁵⁴ Szolejmáni halála komoly csapást jelent Irán számára, ugyanakkor feltételezhető, hogy az általa megalapozott és alkalmazott eljárások, hibrid műveletek a jövőben is fennmaradnak és részei lesznek a közel-keleti hatalmi harcnak.

⁴⁹ Judah Ari Gross: IDF unveils first-of-its-kind unit unifying pilots, tank drivers and more. 01. 01. 2020. <https://www.timesofisrael.com/idf-unveils-first-of-its-kind-unit-unifying-pilots-tank-drivers-and-more/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵⁰ Anna Anronheim: IDF appoints general to lead new Iran Command as threat escalates. The Jerusalem Post, 13. 02. 2020. <https://www.jpost.com/israel-news/idf-appoints-general-to-head-up-new-iran-command-as-threat-escalates-617507> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵¹ Israel presenta un nuevo plan para hacer su Ejército más letal ante enemigos como Irán. RT, 14. 02. 2020. <https://actualidad.rt.com/actualidad/343033-israel-presentar-plan-momentum-fdi-iran> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵² David Reid: Saudi Aramco reveals attack damage at oil production plants. CNBC, 20. 09. 2019. <https://www.cnbc.com/2019/09/20/oil-drone-attack-damage-revealed-at-saudi-aramco-facility.html> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵³ Ahmed Omar: Israel and the evolution of asymmetric warfare. Middle East Monitor, 27. 09. 2019. <https://www.middleeastmonitor.com/20190927-israel-and-the-evolution-of-asymmetric-warfare/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵⁴ Ali Alfoneh: Brigadier General Qassem Suleimani: A Biography. American Enterprise Institute, 24. 01. 2011. <https://www.aei.org/research-products/report/brigadier-general-qassem-suleimani-a-biography/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

A hibrid és az aszimmetrikus hadviselés szorosan összekapcsolódik: „...a támadó aszimmetrikus eljárások alkalmazásával, nem katonai eszközökkel (pl. politikai, információs és gazdasági megfélemlítéssel, illetve manipulációval) felderíti és kihasználja a gyengeségeket”.⁵⁵ A hibrid hadviselés – hasonlóan az aszimmetrikus hadviseléshez – egy viszonylag új fogalom, amely szintén definíciós nehézségekkel küzd. Vannak, akik úgy vélik, hogy ez egy teljesen új hadviselési forma, míg mások szerint formai elemei már korábban is megjelentek a történelemben, és igazából a hibrid hadviselés egy állomás, az irreguláris hadviselés változása, alkalmazkodása a modern kori kihívásokhoz.⁵⁶ A hibrid hadviselés számos hadviselési formát egyesít magában, és ezek aránya, mértéke minden esetben eltérő lehet. „A hibrid műveletek alapja, hogy a támadó hatalmi eszközeit jól koordinált, szinkronizált módon a megtámadott állam alrendszereiben azonosított kritikus gyengeségek ellen fordítja. A támadás sikerének legfontosabb feltétele, hogy e gyengeségek már létezzenek a megtámadott államban: a támadó nem tudja létrehozni, legfeljebb csak felerősítheti azokat (pl. propagandával, döntéshozók megvesztegetésével).”⁵⁷ Éppen a sokrétűség miatt jelent problémát az ellene való felkészülés és védekezés. Új ismeretek, képességek és területek bevonása szükséges a hibrid hadviselés alkalmazásához és az ellene való védekezéshez. Ilyenek lehetnek az infokommunikációs területek, a kiberhadviselés vagy akár a felderítési terület erősítése. Ahogy Kiss Álmos Péter fogalmaz: „Nélkülözhetetlen egy robusztus felderítőképeség, mely azonosítja a kritikus gyengeségeket és garantálja a műveletek tervezéséhez és vezetéséhez szükséges valós idejű helyzetismeretet.”⁵⁸

Nem feltételezhetjük, hogy a hibrid hadviselés a jövőben teljesen felváltja a hagyományos hadviselési formákat.⁵⁹ Számolnunk kell egy összekapcsolt formával, a hibrid háborúval, amely „a »kemény és a könnyű erő« (hard and soft power) vegyes használatára utal, [amely esetén] [...] a katasztrofális társadalmi, gazdasági és politikai következmények tekintetében az új típusú hadviselés összehasonlítható egy igazi háború következményeivel”.⁶⁰

KONKLÚZIÓ

Elveszni látjuk a szimmetriát, a rendet a modern harctéri konfliktusokban. Ez rémisztő lehet, hiszen a szimmetria iránti vágy végigkíséri az emberiség történetét. Ez az új helyzet azonban inkább egy kihívás, mintsem egy negatív állapot manifesztálódása. Az aszimmetrikus hadviselés korunkban történő megjelenése felfogható egy olyan kihívásként, amelynek leküzdése magasabb szintre emeli a reguláris haderők ütőképességét. Ehhez azonban komoly koncepcióra, tervezésre, stratégiára és olykor áldozatokra van szükség.

Az Izraeli Védelmi Erők napjainkban egy olyan komplex biztonsági helyzetben van, ahol egyszerre kell számolni a hagyományos és az aszimmetrikus kihívásokkal. A második libanoni háború példáján okulva az izraeli védelmi tervezés hozzálátott az IDF szervezeti reformjához, hogy felkészítse azt az aszimmetrikus kihívásokra. Ugyanakkor láthatjuk az új

⁵⁵ Somkuti: i. m. 45.

⁵⁶ Porkoláb Imre: Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős? Hadtudomány, 2015/3–4., 6. http://real.mtak.hu/29824/1/2015_3_4_5.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵⁷ Kiss Álmos Péter: A hibrid hadviselés természetrajza. Honvédségi Szemle, 2019/4., 34. https://honvedelem.hu/files/files/116701/hsz_2019_4_017_037_4557.pdf (Letöltés időpontja: 2020. 04. 02.)

⁵⁸ Kiss: i. m. 34.

⁵⁹ Porkoláb: i. m. 46.

⁶⁰ Simicskó: i. m. 15.

nemzeti biztonsági stratégiai, a haderőre vonatkozó Tenufa terv vagy akár a konkrét intézkedések és haderőfejlesztési irányok alapján, hogy a védelmi tervezés nem egy irányba tekint: *egyszerre készülnek a hagyományos és aszimmetrikus kihívások kezelésére*. Ez a kettősség egyrészt hihetetlenül költséges, másrészt nagyon komoly terheket ró a szervezetre, hogy e kettősségnek való megfelelés ellenére fennmaradjon annak konzisztenciája.

Valószínűleg a világ számos hadereje hasonló dilemmával fog szembenézni a nem túl távoli jövőben. Az IDF számára előnyt jelentenek a történelmi hagyományok, amelyeket „leporolva” és integrálva a modern, hagyományos, reguláris szervezetrendszerbe egy olyan haderő kialakítása valósítható meg, amely egyszerre, sőt akár egy időben is képes felvenni a küzdelmet az esetlegesen felmerülő hagyományos és aszimmetrikus kihívásokkal. Ehhez szükség van a biztonsági környezet helyes felmérésére, az ezen alapuló stratégiai tervezésre, a társadalmi és a politikai támogatásra, valamint egy erős, határozott, koncepciózus szervezeti vezetésre. Ezek együttállása esetén az Izraeli Védelmi Erők képesek megbirkózni a jövő kihívásaival, mert egy olyan ütőképességű haderő jön létre, amely összhangban áll Móse Daján elképzelésével, miszerint *„Izraelnek olyannak kell lennie, mint egy veszett kutyának, túl veszélyesnek, hogy zavarni merjék”*.⁶¹

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 2020 Military Strength Ranking. GFP. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>
- Alfoneh, Ali: *Brigadier General Qassem Suleimani: A Biography*. American Enterprise Institute, 24. 01. 2011. <https://www.aei.org/research-products/report/brigadier-general-qassem-suleimani-a-biography/>
- Anronheim, Anna: *IDF appoints general to lead new Iran Command as threat escalates*. The Jerusalem Post, 13. 02. 2020. <https://www.jpost.com/israel-news/idf-appoints-general-to-head-up-new-iran-command-as-threat-escalates-617507>
- Auden, H. W. – Kronenberger, Louis: *The Viking Book of Aphorisms*. Viking Press, New York, 1966.
- Ben-Gurion, David: *Memoirs*. The World Publishing Company, New York, 1970.
- Clausewitz, Carl von: *A háborúról*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- Cohen, Avner: *Israel and the Bomb*. Columbia University Press, 1998.
- Cordesman, Anthony H.: *The Influence of Regional Military Threats on Israeli Security – Playing Three Dimensional Chess Without Rules*. CSIS, 30. 08. 2010. <https://www.csis.org/analysis/influence-regional-military-threats-israeli-security>
- Dayan, Moshe: *Story of My Life*. Da Capo Press, New York, 1976.
- Deterring Terror – English Translation of the Official Strategy of the Israel Defense Forces. Harvard Kennedy School, Belfer Center, Special Report, 08. 2016. <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IDF%20doctrine%20translation%20-%20web%20final2.pdf>
- Falk, Richard: *Israel's Violence Against Separation Wall Protests: Along the Road of State Terrorism*. Citizen Pilgrimage blog, 07. 01. 2011. <https://richardfalk.wordpress.com/2011/01/07/israel%E2%80%99s-israeli-violence-against-separation-wall-protests-along-the-road-of-state-terrorism/>

⁶¹ Dayan: i. m.

- Gazdag Ferenc – Remek Éva: *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- GFP Ranks (2005 to Present). <https://www.globalfirepower.com/global-ranks-previous.asp>
- Gowing, Nik: *Traditional News Media: Optimism, Pessimism and Realism*. Panel Discussion, Harvard University, Cambridge, 14. 10. 2006.
- Gross, Judah Ari: *IDF unveils first-of-its-kind unit unifying pilots, tank drivers and more*. 01. 01. 2020. <https://www.timesofisrael.com/idf-unveils-first-of-its-kind-unit-unifying-pilots-tank-drivers-and-more/>
- Háber Péter: *Az aszimmetrikus hadviselés más szempontból*. Hadtudomány, 2015/E-szám, 119–128. http://mhht.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/12_HABER_PETER.pdf, DOI: 10.17047/HADTUD.2015.25.E.119
- Israel presenta un nuevo plan para hacer su Ejército más letal ante enemigos como Irán. RT, 14. 02. 2020. <https://actualidad.rt.com/actualidad/343033-israel-presentar-plan-momentum-fdi-iran>
- Joseph, Paul: *Reviewed Work: War in Human Civilization by Azar Gat*. Social Forces, 06. 2008.
- Judis, John B.: *John Kerry's First Peace Effort in Israel and Palestine Failed, But Now He Needs to Try Again*. The New Republic, 10. 07. 2014. <https://newrepublic.com/article/118630/israel-palestine-murders-cause-criss-will-john-kerry-step>
- Kaiser Ferenc – Tálás Péter: *Politikai erőszakformák*. Biztonságpolitikai Szemle, 2012/5–6., 133–156. <http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=638>
- Kalb, Marvin – Saivetz, Carol: *The Israeli–Hezbollah war of 2006: The Media as a Weapon in Asymmetrical Conflict*. 18. 02. 2007. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2012/04/2007islamforum_israel-hezb-war.pdf
- Katz, Yaakov: *It's time Kochavi speaks up, tell truth about threats to Israel – analysis*. The Jerusalem Post, 06. 11. 2019. <https://www.jpost.com/Israel-News/Its-time-Kochavi-speaks-up-tell-truth-about-threats-to-Israel-analysis-607040>
- Kishon, Efrájim (Kishont Ferenc): *Szegény kis Góliát*. In: Kishon, Efrájim: *A zanyja Krausz*. Európa Kiadó, Budapest, 1988.
- Kiss Álmos Péter: *A hibrid hadviselés természetrajza*. Honvédségi Szemle, 2019/4., 17–37. https://honvedelem.hu/files/files/116701/hsz_2019_4_017_037_4557.pdf
- Krajnc Zoltán: *Az aszimmetrikus hadviselés, fenyegetés alapkérdései*. Repüléstudományi Közlemények, 2008. 04. (különszám). http://www.repulestudomany.hu/kulonszamok/2008_cikkek/Krajnc_Zoltan_poszter.pdf
- Leibniz, Gottfried Wilhelm: *Gottfried Wilhelm Leibniz válogatott filozófiai írásai*. Európa Kiadó, Budapest, 1986.
- London, Yaron: *The Dahya Strategy – Israel finally realizes that Arabs should be accountable for their leaders' acts*. 10. 06. 2008. <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3605863,00.html>
- Nagel, Jacob – Schanzer, Jonathan: *From Ben-Gurion to Netanyahu: The Evolution of Israel's National Security Strategy*. 13. 05. 2019. <https://www.fdd.org/wp-content/uploads/2019/05/fdd-memo-ben-gurion-to-netanyahu-evolution-of-Israel%E2%80%99s-national-security-strategy.pdf>
- Nagy és súlyos kudarc volt Izrael libanoni háborúja. Index, 2008. 01. 30. <http://index.hu/kulfold/lib080130/>
- Omar, Ahmed: *Israel and the evolution of asymmetric warfare*. Middle East Monitor, 27. 09. 2019. <https://www.middleeastmonitor.com/20190927-israel-and-the-evolution-of-asymmetric-warfare/>
- Osztzky Tamás: *Arab–izraeli háborúk 1948–1982*. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.

- Pillar, Paul R.: *Asymmetric Warfare in Gaza*. The National Interest, 12. 07. 2014. <https://nationalinterest.org/blog/paul-pillar/asymmetric-warfare-gaza-10869>
- Porkoláb Imre: *Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős?* Hadtudomány, 2015/3–4., 36–48. http://real.mtak.hu/29824/1/2015_3_4_5.pdf, DOI: 10.17047/HADTUD.2015.25.3-4.36
- Reid, David: *Saudi Aramco reveals attack damage at oil production plants*. CNBC, 20. 09. 2019. <https://www.cnbc.com/2019/09/20/oil-drone-attack-damage-revealed-at-saudi-aramco-facility.html>
- Rémai Dániel: *#Hadsereg – Haderőszerzés a közösségi média segítségével*. 2020. (megjelenés alatt)
- Rémai Dániel: *Izraeli biztonság- és védelempolitika és az izraeli hadsereg 1948 és 1956 között. A térség geopolitikai tényezőinek hatása a modern izraeli hadsereg kialakulására és jellemzőire*. Diplomamunka, NKE, 2014.
- Rémai Dániel: *Kihívások, fenyegetettségek a 21. században az Izraeli Védelmi Erők vonatkozásában*. 2020. (megjelenés alatt)
- Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- Shay, Shaul: *Lessons from Israel on Asymmetric Warfare*. Jewish Policy Center, Summer 2010. <https://www.jewishpolicycenter.org/2010/05/31/israel-asymmetric-warfare/>
- Somkuti Bálint: *A 4. generációs hadviselés*. Hadtudományi Szemle, 2009/2., 42–51. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00005/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2009_2_042-051.pdf
- Sullivan, William D. – Cordesman, Anthony H. – Sullivan, George: *Lessons of the 2006 Israeli–Hezbollah War*. Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C., 2007.
- Terror and threats. IDF. <https://www.idf.il/en/minisites/terror-and-threats/>
- The 5 Major Threats Facing Israel. IDF, 06. 04. 2015. <https://www.idf.il/en/articles/terror-and-threats/the-5-major-threats-facing-israel/>
- The IDF's Humanitarian Aid Through the Years. IDF, 19. 08. 2017. <https://www.idf.il/en/minisites/humanitarian-missions/the-idf-s-humanitarian-aid-through-the-years/>
- Tomolya János: *A „34 napos” izraeli–libanoni háború*. Hadtudomány, 2007/1. http://mhht.eu/hadtudomany/2007/1/2007_1_8.pdf
- Ullian, Robert: *Frommer's Easyguide to Israel [With Map]*. Frommermedia, 2014.